

Справа “Маестрі проти Італії”  
(*Maestri v. Italy*)

У рішенні, ухваленому 17 лютого 2004 року у справі “*Маестрі проти Італії*”, Суд постановив, що:

- було порушення ст. 11 Конвенції щодо права на свободу зібрань і на свободу об’єднань з іншими.

Відповідно до ст. 41 Конвенції Суд призначив сплатити заявнику 10 000 євро як компенсацію моральної шкоди і 14 000 євро на відшкодування судових витрат.

**Обставини справи**

Заявник, Анджело Массімо Маестрі, є громадянином Італії, народився 1944 року і зараз проживає у м. Віареджіо (Італія). Він є суддею і на час подання заяви до Суду був головою окружного суду м. Спезіа.

У лютому 1993 року проти заявника було порушено дисциплінарне провадження відповідно до ст. 18 Королівського законодавчого декрету від 31 травня 1946 року у зв’язку з виявленим фактом членства заявника у Масонській Ложі, починаючи з 1981 року до березня 1993 року.

Дисциплінарна палата (секція) Національної ради з питань судочинства у своєму рішенні від 10 жовтня 1995 року визнала, що заявник вчинив правопорушення, в якому його було звинувачено, і застосувала санкцію у вигляді догани. У рішенні, зокрема, вказувалося, що перебування у членстві Масонської Ложі суперечило правилам поведінки суддів. На обґрунтування зазначеного висновку наводились такі аргументи: суддівська і масонська присяги були несумісними; між членами Ложі існували ієрархічні взаємовідносини; засадничим принципом Ложі був принцип відмови від державного правосуддя на користь масонського правосуддя; іншим принципом організації було визнання нерозривного зв’язку між усіма членами Ложі. У рішенні також містились покликання на дві директиви Національної ради з питань судочинства від березня 1990 року та липня 1993 року, в яких акцентувалась увага на конфлікті інтересів між членством у Масонській Ложі і перебуванням на посаді судді.

Заявник оскаржив зазначене рішення Національної ради з питань судочинства до Касаційного суду (щодо питань права). У своєму рішенні від 20 грудня 1996 року Касаційний суд відмовив у задоволенні скарги.

За словами п. Маестрі, відтоді, як до нього було застосовано дисциплінарне покарання, рух його кар’єри припинився.

**Зміст рішення Суду**

Заявник стверджував, що застосування до нього санкції за те, що він був членом Масонської Ложі, було порушенням ст. 9 Конвенції (право на свободу думки, совісті і віросповідання), ст. 10 Конвенції (свобода вираження поглядів) і ст. 11 Конвенції (свобода зборів та об’єднання).

Насамперед Суд вирішив, що скарги заявника підпадали, власне, під дію ст. 11 Конвенції. Тому далі він обмежився розглядом справи лише стосовно можливого порушення цієї однієї статті.

Суд передовсім зазначив, що мало місце втручання у право заявника на свободу об’єднання, гарантоване ст. 11 Конвенції.

Вирішуючи питання про те, чи втручання було передбачене законом, Суд нагадав, що дії відповідних державних органів, у яких виявилось втручання, повинні ґрунтуватися на положеннях внутрішньодержавного законодавства, яке має бути доступним. Крім того, самі положення мають бути передбачуваними за змістом.

У зв’язку з цим Суд зазначив, що правовими підставами застосованої до заявника санкції були ст. 18 Декрету від 1946 року, витлумачена у світлі положень Закону № 17 “Про право на об’єднання” від 1982 року, і директива Національної ради з питань судочинства від

1990 року. Відтак, відповідний дисциплінарний захід ґрунтувався на положеннях законодавства Італії.

Стосовно якості закону, Суд відзначив, що ст. 18 Декрету 1946 року була доступною у тому сенсі, що вона була оприлюдненою. Окрім того, заявник, з огляду на зміст своєї професійної діяльності, міг легко довідатись про її зміст.

Відповідаючи на питання про те, чи закон був передбачуваним, тобто чи положення, які регламентували обов'язок судді утриматися від приєднання до масонства, були викладені з достатньою чіткістю, Суд зазначив, що у ст. 18 згаданого Декрету не було визначено, чи міг взагалі і, якщо міг, то яким чином, суддя реалізувати свободу на об'єднання.

Суд зазначив, що у даній справі мало бути проведено розмежування двох періодів, а саме часу, який передував ухваленню Національною радою з питань судочинства її першої директиви від 22 березня 1990 року, та періоду, що почав спливати після цієї дати. У зазначеній директиві вказувалося, що членство судді у заснованих відповідно до закону об'єднаннях, в основу діяльності яких було покладено специфічні правила (наприклад, таких як об'єднання Вільних Масонів), могло породжувати проблеми для судді.

Стосовно періоду від 1981 року до 1990 року Суд зазначив, що ст. 18 Декрету не відповідала вимозі передбачуваності навіть після того, як 1982 року було ухвалено Закон "Про право на об'єднання". Виходячи зі змісту цієї статті, заявник не міг передбачити, що членство судді у Масонській Ложі могло стати підставою для застосування до нього дисциплінарного покарання.

Зрештою такого самого висновку Суд дійшов стосовно періоду між березнем 1990 року і липнем 1993 року. Хоча директиву 1990 року і було ухвалено у контексті вивчення питання про членство суддів у Масонській Ложі, Суд відзначив, що дебати, які мали місце в Національній раді з питань судочинства, мали за мету радше сформулювати проблему, аніж її кінцево вирішити. Цю директиву було ухвалено після проведення масових дебатів в Італії стосовно незаконності функціонування секретної ложі П-2. І у директиві просто вказувалося, що суддям не дозволялось вступати у заборонені законом організації. Тому Суд постановив, що використані у директиві формулювання не були достатньо зрозумілими, аби заявник, навіть з огляду на його фах, міг усвідомити, що членство у Масонській Ложі може стати причиною застосування до нього санкцій.

Отож, зважаючи на викладене, Суд дійшов висновку, що вимога передбачуваності не була виконана й у цьому випадку. Правильність такої оцінки Суду підтверджує також і той факт, що сама Національна рада з питань судочинства вирішила за необхідне повернутися до відповідного питання у липні 1993 року. І тільки тоді було чітко сформульовано, що виконання судових функцій є несумісним з членством у Масонській Ложі.

Отож, Суд визнав, що втручання у право заявника не було передбачено законом, а відтак, мало місце порушення ст. 11 Конвенції.

*Реферативний переклад з англійської мови та опрацювання рішення здійснено у Львівській лабораторії прав людини і громадянина НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування АПРН України М.Ю. Пришляк та П.М. Рабіновичем.*